
ПРАКСА УСТАВНОГ СУДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Припремио: проф. др Владимир М. Симовић

АПСТРАКТНА НАДЛЕЖНОСТ

Стварна права

Оспорене одредбе Закона о стварним правима Републике Српске регулишу питања претворбе друштвене, односно државне својине која није под забраном располагања и у том смислу нису супротне одредбама чл. I/1, III/3б) и IV/4е) Устава БиХ на које су се позвали подносиоци захтјева и према којима је у искључивој надлежности БиХ да регулише питања државне имовине која је под забраном располагања, то јест имовине која је припала Босни и Херцеговини на основу Међународног споразума о питањима сукцесије и имовине на којој је право располагања и управљања имала бивша СРБиХ – до доношења одговарајућих прописа о коначној расподјели. Поред тога, Република Српска има надлежност да регулише претворбу друштвене, односно државне имовине која није обухваћена Законом о забрани располагања државном имовином БиХ сходно прелазним одредбама Закона о стварним правима Републике Српске.

Из образложења:

У одговору на постављено питање (да ли се спорне одредбе Закона о стварним правима („Службени гласник Републике Српске“ бр. 124/08, 3/09, 58/09, 95/11, 60/15, 18/16 и 107/19) односе на државну имовину која је предмет Закона о привременој забрани располагања државном имовином БиХ („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 18/05, 29/06, 85/06, 32/07, 41/07, 74/07, 99/07 и 58/08), као и да ли се односе на државну имовину из Одлуке Уставног суда број У-1/11, Уставни суд сматра да оспорене одредбе не регулишу питање имовине на коју се односи забрана располагања и да у том смислу нису супротне одредбама Устава БиХ на које су се позвали подносиоци захтјева. Уз то, Уставни суд сматра да Република Српска има надлежност да питање претворбе друштвене, односно државне имовине која није обухваћена Законом о забрани регулише оспореним законом.

Могло би се поставити питање евентуалне злоупотребе права из предметног закона, односно покушаја Републике Српске да на себе укњижи имовину која је под забраном располагања, заснивајући то право на Закону о стварним правима. Уставни суд нема таква сазнања, али је у својој досадашњој пракси оцјењивао уставност других закона – Закона о унутрашњој пловидби Републике Српске и Закона о пољопривредном земљишту Републике Српске којима је Република Српска предметна јавна добра проглашавала својином и посједом Републике Српске. Наведене законе је Уставни суд оцијенио неуставним, односно утврдио је да су оспорене одредбе супротне члану I/1, члану III/36) и члану IV/4e) Устава БиХ јер се ради о искључивој надлежности БиХ у регулисању питања државне имовине (види Уставни суд, Одлуке о допустивости и меритуму број У-9/19 од 6. фебруара 2020. године и број У-8/19 од 6. фебруара 2020. године, доступне на интернет страници Уставног суда www.usstavnisud.ba).

Поред тога, Уставни суд запажа да одредба члана 349 Закона о стварним правима експлицитно прописује: „На промет и располагање непокретностима у својини Републике Српске до доношења посебних прописа, примјењиваће се одредбе овог закона, Закона о привременој забрани располагања имовином Републике Српске...“. Надаље, Уставни суд запажа да у сваком случају покушај књижења и уписа државне имовине која је под забраном располагања путем одредаба Закона о стварним правима било би питање које ће најприје рјешавати редовни судови и, као крајња инстанца, Уставни суд. Тако је Уставни суд у оквиру апелационе надлежности разматрао предмет број АП-1080/18 (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број АП-1080/18 од 28. јануара 2020. године, доступна на интернет страници Уставног суда www.ustavnisud.ba) у којем је закључио да постоји кршење уставног права апеланткиње Босне и Херцеговине на правично суђење из члана II/3e) Устава Босне и Херцеговине јер редовни суд није размотрио важно питање да ли се у конкретном случају ради о државној имовини у смислу Закона о привременој забрани располагања и арбитрарно је примијенио материјално право сматрајући да Закон о стварним правима (Федерације БиХ) као *lex posterior* дерогира Закон о привременој забрани располагања (АП-1080/18, тачка 36).

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број У-4/20/21 од 26. марта 2021. године)

ПРАВО НА СЛОБОДУ И СИГУРНОСТ ЛИЧНОСТИ

Притвор

Нема кршења права на слободу и сигурност личности из члана П/Зд) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 став 1 тачка ц) и став 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у ситуацији када је редовни суд закључио да постоји основана сумња да је апелант починио кривична дјела како је наведено у оспореним рјешењима, позивајући се на доказе, за шта је дао довољно и јасно образложење које се не чини произвољним, као и када је дао разлоге за постојање посебног притворског основа из члана 146 став 1 тачка ц) Закона о кривичном поступку Федерације БиХ.

Из образложења:

У односу на притворски разлог прописан чланом 146 став 1 тачка ц) Закона о кривичном поступку Федерације БиХ („Службене новине Федерације БиХ“, бр. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13, 59/14 и 74/20), за који је редовни суд установио да је испуњен у конкретном предмету, Уставни суд понавља да опасност од поновног почињења дјела, ако је увјерљиво утврђена, може навести судске власти да ставе и оставе осумњиченог у притвору како би спријечиле покушаје да почини даљња кривична дјела. Међутим, потребно је, између осталих услова, да опасност буде вјероватна, а мјера одговарајућа у свјетлу околности предмета, посебно прошлости и личности наведене особе (види, Европски суд за људска права, *Clooth против Белгије*, 12. децембар 1991, став 40, Серија Абр. 225 и *Paradysz против Француске*, апликација број 17020/05, став 71, 29. октобра 2009. године). Најзад, тежина кривичног дјела не може сама за себе послужити као оправдање за дуге периоде притвора (види, Европски суд за људска права, *Ilijkov против Бугарске*, апликација број 33977/96, ст. 80-81, 26. јули 2001; *Michta против Пољске*, апликација број 13425/02, став 49, 4. мај 2006 и *Gulyayeva против Русије*, апликација број 67413/01, став 186, 1. април 2010. године).

Доводећи наведене ставове у везу са чињеницама конкретног предмета, Уставни суд запажа да је у конкретном случају Кантонални суд закључио да су испуњени посебни притворски разлози из члана 146 став 1 тачка ц) Закона о кривичном поступку Федерације БиХ. Уставни суд у конкретном случају примјеђује да је Кантонални суд утврдио постојање „нарочитих околности“. Закључак о постојању нарочитих околности је донесен

на основу околности да је апелант имао оружје и муницију, те да је, и поред стања у којем се оштећени налазио, оштећеног вукао у двориште, док се оштећени држао за куку аутомобила, те да је, и поред стања оштећеног и присутних свједока, покушао да се приближи оштећеном у чему га је спријечио Г.К. Како је и Кантонални суд указао, потврђујући закључак првостепеног рјешења у овом дијелу, апелант је показао упорност код извршења дјела, што оправдава страх да би на слободи могао довршити покушано кривично дјело. При томе Уставни суд примјеђује да се ради о иницијалном притвору и да је, дакле, притвор одређен непосредно након што се критични догађај десио (30. септембра 2020. године), те се указује на дата образложења редовног суда да постоје нарочите околности које указују на опасност да би апелант на слободи могао довршити покушано кривично дјело и тиме постојање притворског разлога из члана 146 став 1 тачка ц) Закона о кривичном поступку Федерације БиХ. Овакав закључак редовног суда, супротно апелантовим тврдњама, не оставља утисак произвољности, имајући у виду да то образложење, као и фазу у којој се поступак налази, нити на другачији закључак утиче чињеница да апелант није раније осуђуван за слична кривична дјела.

Имајући у виду да је у овој одлуци већ закључено да разлози због којих је мјера притвора одређена апеланту у својој укупности, и то након што је за један основ (члан 146. став 1 тачка б) Закона о кривичном поступку Федерације БиХ) Кантонални суд по апелантовој жалби установио да нису испуњени услови, Уставни суд сматра да је Кантонални суд (такође указујући на дате разлоге за одређивање притвора и да се успјешно провођење поступка може осигурати једино мјером притвора) дао увјерљиво образложење због чега нема мјеста за изрицање мјера забране апеланту.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП-3677/20 од 10. децембра 2020. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

Одговорност прекршај

Прекршено је апелантово право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у ситуацији када су редовни судови исказали претјерани формализам у примјени одредбе члана 4 у вези са чланом 170 ст. 1 и 3 Закона о раду утврдивши да су

се остварили сви елементи бића прекршаја који је апеланту стављен на терет, чиме је нарушена суштина апелантовог права на правично суђење. Такође, прекршено је апелантово право из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода јер су редовни судови арбитрарно тумачили обавезе БиХ и њених органа према Конвенцији Међународне организације рада број 18.

Из образложења:

Уставни суд, прије свега, указује на своју праксу у предмету број АП-809/19 (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број АП-809/19 од 10. новембра 2020. године) који је покретао иста чињенична и правна питања као у конкретном предмету. У наведеној одлуци Уставни суд је мериторно разматрао апелационе наводе правног лица, какве је изнио и апелант у конкретној апелацији у прилог својим тврдњама о произвољној примјени релевантних прописа приликом одлучивања у конкретном случају, а тиме и тврдњама да је одлуком Кантоналног суда повријеђено његово право на правично суђење.

С обзиром на то да је у наведеном предмету број АП-809/19 Уставни суд закључио да се ради о „кривичној“ оптужби у смислу члана 6 став 1 Европске конвенције (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број АП-809/19 од 10. новембра 2020. године, тачке 35 и 36), а не налази разлоге због којих би одступио од те праксе у апелантовом случају, Уставни суд сматра да је, дакле, члан 6 Европске конвенције примјенљив и на конкретан случај.

Имајући увид у наведено, Уставни суд је у Одлуци број АП-809/19 (тачка 49 Одлуке) закључио: „Стога, узимајући у обзир све релевантне околности конкретног случаја, Уставни суд сматра да је због претјераног формализма редовних судова у примјени члана 4 у вези са чланом 170 став 1 ЗОР-а дошло до кршења апелантовог права на правично суђења из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције. Такође, прекршено је апелантово право из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције јер су редовни судови арбитрарно тумачили обавезе БиХ и њених органа према Конвенцији МОР-а број 181“.

Доводећи у контекст наведено с предметним случајем, те будући да су редовни судови и у конкретном случају апеланта прогласили одговорним за исти прекршај из члана 4 Закона о раду („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 26/16, 89/18, 23/20 и 31/20) као и правно лице у истој чињенич-

ној ситуацији у предмету број АП-809/18, те апеланту изrekli новчану казну с позивом на одредбу члана 170 став 3 истог закона (којом одредбом је предвиђена новчана казна за прекршај из става 1 члана 170 Закона о раду и за одговорно лице код послодавца који је правно лице), при чему су дали иста образложења о прекршајној одговорности као у одлукама које су биле предмет разматрања у Одлуци број АП-809/19, Уставни суд закључује да се разлози наведени у Одлуци Уставног суда број АП-809/19 од 10. новембра 2020. године у цијелости односе и на одлучивање поводом предметне апелације.

Сходно томе, Уставни суд се умјесто посебног образложења конкретне одлуке у цијелости позива на разлоге наведене у цитираној одлуци Уставног суда. С обзиром на наведено, Уставни суд закључује да је и у конкретном случају оспореном одлуком Кантоналног суда дошло до кршења апелантовог права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП-1808/19 од 12. јануара 2021. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

Образложење пресуде

Нема повреде права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 ст. 1. и 2 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода када су редовни судови за своје одлуке дали детаљно, јасно и аргументовано образложење у погледу оцјене изведених доказа, те када нема елемената који би указивали на то да је доказни поступак злоупотријебљен на апелантову штету. Осим тога, из образложења оспорених пресуда не произлази ништа што би указивало да су редовни судови имали сумњу у погледу постојања било које чињенице која чини обиљежје кривичних дјела која су апеланту стављена на терет – да би ту сумњу рјешавали пресудом на начин који је повољнији за апеланта као оптуженог.

Из образложења:

Уставни суд сматра да су редовни судови у образложењу пресуда дали јасне и прецизне разлоге за своје ставове, те да су за сваки доказ који су прихватили, као и оне које нису прихватили дали логично и увјерљиво образложење, тако да оцјена изведених доказа ни у једном дијелу, сама по себи, не изгледа произвољна или неприхватљива, нити има елемената који би указивали на то да је доказни поступак злоупотријебљен на апелантову штету. С обзиром на изнесено, те имајући у виду да апелант, осим паушалних навода, није понудио одговарајуће аргументе у прилог својим тврдњама, Уставни суд сматра ове апелационе наводе неоснованим.

У погледу апелантових тврдњи да му је у предметном поступку повријеђено начело *in dubio pro reo* из члана 6 став 2 Европске конвенције, Уставни суд запажа да се наводи о кршењу начела пресумпције невиности и *in dubio pro reo* везују искључиво за оцјену доказа на темељу којих произлази да је апелант учинио кривично дјело које му је стављено на терет. У вези са наведеним начелом, Уставни суд указује да суд мора претпоставити невиност оптуженог без икаквих предувјерења и да га може осудити само на темељу доказа изнесених током суђења. Такође, начело претпоставке невиности значи и да је терет доказивања искључиво на тужилаштву, те да, према начелу *in dubio pro reo*, и најмања сумња у вези с доказом мора ићи у прилог оптуженом (види, Европски суд за људска права, пресуда *Barbera, Messeque u Jabardo против Шпаније*, став 77). У конкретном случају Уставни суд указује да је Општински суд све изведене доказе оцијенио појединачно и у међусобној вези, те је на темељу брижљиве и савјесне оцјене тих доказа извео закључак да је апелант учинио кривично дјело које му је стављено на терет.

Због тога, Уставни суд сматра да нема мјеста апелантовим тврдњама о кршењу начела *in dubio pro reo*, јер из пресуда не произлази ништа што би указивало да су редовни судови имали сумњу у погледу постојања било које чињенице која чини обилежје предметног кривичног дјела, па да би ту сумњу рјешавали пресудом на начин који је повољнији за апеланта као оптуженог. Стога, Уставни суд сматра да у конкретном случају није повријеђено начело *in dubio pro reo* из члана 6 став 2 Европске конвенције, па је и у овом дијелу апелација неоснована.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП-4187/19 од 21. априла 2021. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

Радни односи

Не постоји повреда права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода када у образложењу оспорених одлука нема ничег што указује на произвољну примјену релевантних прописа на апелантицину штету, те када су редовни судови у образложењу оспорених одлука дали аргументоване и јасне разлоге за своје одлучење.

Из образложења:

У конкретном случају Уставни суд запажа да су редовни судови у образложењима својих одлука дали детаљне и јасне разлоге за своја одлучења, тако да Уставни суд, насупрот апелантициним наводима, не може закључити да је примјена релевантних законских одредби у билоком смислу била произвољна. У вези с тим Уставни суд запажа да из образложења пресуде Врховног суда слиједи да је правилан закључак другостепеног суда у оспореној пресуди да је на основу правоснажне пресуде, исте тужитељице (овдје апелантице) против исте тужене, одбијен тужбени захтјев за поништење рјешења тужене о раскиду уговора о правима и обавезама апелантице као директора тужене, те за њено враћање на послове и радне задатке које је раније обављала на основу тог уговора, као и да самим тим тужена према одредби члана 130 Закона о раду – пречишћени текст („Службени гласник Републике Српске“ број 55/07) није у обавези да апелантици исплати накнаде из радног односа на име изгубљене зараде и законске доприносе које захтијева предметном тужбом. Осим тога, правилан је и закључак другостепеног суда у оспореној пресуди дана правилност побијане пресуде нису од утицаја чињенице да је одлуку Владе Републике Српске о разрјешењу апелантице дужности директора тужене поништио Окружни суд у Бањалуци и да је након тога Влада Републике Српске донијела нову одлуку којом је апелантицу разрјешила наведене дужности због вођења кривичног поступка, те да је Основни суд поништио рјешење о суспензији апелантице јер је на снази остало рјешење тужене о раскиду уговора о правима и обавезама апелантице као директора од 25. априла 2012. године.

Уставни суд сматра да је Врховни суд дао довољно јасно и детаљно образложење које Уставни суд не сматра произвољним. Имајући у виду

околности конкретног случаја и релевантне законске одредбе, Уставни суд ове апелантицине наводе оцјењује неоснованим.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП-1852/19 од 3. фебруара 2021. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

Станарско право

Нема кршења права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода када нема ништа што би указивало да је Кантонални суд произвољно примијенио материјално и процесно право када је преиначио нижестепену пресуду и одбио апелантов тужбени захтјев јер апелантни јесте као својство члана породичног домаћинства свог предника у року прописаном законом у којем су станарска права престала постојати.

Из образложења:

Уставни суд запажа да је Кантонални суд, супротно апелантовим наводима, јасно и аргументовано образложио своју одлуку зашто је требало одбити апелантов тужбени захтјев, при томе се позивајући на релевантне законске прописе, а такво образложење Уставни суд не сматра произвољним. Уставни суд указује да је станарско право, према закону, престало постојати 6. децембра 2000. године, а да се апелант пријавио на адреси предметног стана 3. јануара 2003. године, дакле након истека наведеног рока, с којим је престало постојати станарско право. У вези с тим Уставни суд подсјећа да је станарско право било основно право из којег су произлазила сва остала права везана за станове који су се давали на кориштење према одредбама Закона о стамбеним односима „Службени лист СРБиХ“ број 14/84, 12/87 и 36/89 и „Службене новине Федерације БиХ“ бр. 11/98, 38/98, 12/99 и 19/99). Права чланова породичног домаћинства су се, дакле, црпила из права носиоца станарског права па самим тим нису могла, како је то и образложио Кантонални суд, имати већу снагу и дејство од права носиоца станарског права. Због тога, нема произвољности у образложењу Кантоналног суда да се није могло постати чланом породичног домаћинства носиоца станарског права ако је станарско право престало постојати,

па стога апелант и није могао стећи 3. јануара 2003. године статус члана породичног домаћинства када се пријавио на адреси предметног стана.

Апелант је, у вези с тим, имао могућност да у поступку пред редовним судовима доказује да је прије истека рока, односно до 6. децембра 2000. године, живио у истом домаћинству са својим предником – носиоцем станарског права на предметном стану, али, како то произлази из чињеница предмета, апелант није предлагао нити проводио доказе у том правцу. Уставни суд запажа и да апелантово позивање на чињеницу да је његов предник још 2000. године предузео неке радње у вези с откупом предметног стана (издејствовао потврду о коефицијенту положајне погодности предметног стана), није од утицаја на конкретно одлучење редовног суда јер та предузета радња од стране његовог предника не може имати утицаја на чињеницу да апелант није у законом одређеним роковима стекао својство члана породичног домаћинства свог предника. Због наведеног, Уставни суд апелантове наводе сматра неоснованим.

Уставни суд запажа да је неосновано апелантово позивање на став Врховног суда Федерације БиХ да одредбе члана 46 Закона о продаји станова на којима постоји станарско право („Службене новине Федерације БиХ” бр. 27/97, 11/98, 22/99, 27/99, 7/00, 32/01, 61/01, 15/02, 54/04, 36/06, 45/07, 51/07, 72/08, 23/09, 5/10, 50/12 и 11/13) не дерогирају одредбе члана 2 Закона о стамбеним односима јер се тај став не може примијенити у конкретном случају будући да се одредбе члана 22 Закона о стамбеним односима односе на ситуацију у којој након, између осталог, смрти носиоца станарског права чланови његовог породичног домаћинства настављају користити стан и међусобно одређују носиоца станарског права. Ово стога јер у конкретном случају није било могуће након смрти апелантовог предника, који је имао својство носиоца станарског права, одредити носиоца станарског права умјесто њега с обзиром на то да 2007. године, када је апелантов предник преминуо, више није било могуће стећи станарско право.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП-213/19 од 27. новембра 2020. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

Доношење одлуке у разумном року

Постоји повреда апеланткињиног права на правично суђење у односу на доношење одлуке у разумном року као једном од аспеката права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода када је поступак трајао 11 година и седам мјесеци за шта највећу одговорност сноси Основни суд, којем је требало око седам година да донесе првостепену одлуку, који за то није дао никакве разлоге.

Из образложења:

Уставни суд, прије свега, запажа да апеланткиња сматра да је повријеђено њено право на суђење у разумном року имајући у виду да је суђење за поништење рјешења о отказу кренуло још 2000. године. Међутим, Уставни суд запажа да је апеланткиња 3. јануара 2001. године поднијела тужбу против тужене ради побијања рјешења о престанку радног односа, те да је тај поступак правоснажно окончан пресудом Врховног суда од 9. фебруара 2007. године којом је тај суд наложио туженој да апеланткињу врати на „радно мјесто које одговара њеној стручној спреми и радним способностима“ (умјесто на радно мјесто секретарице). Након тога апеланткиња је 31. августа 2007. године поднијела тужбу против тужене ради исплате изгубљене плате, који поступак је окончан оспореним рјешењем Врховног суда од 10. априла 2019. године.

Стога, Уставни суд ће у односу на доношење одлуке у разумном року разматрати период од 31. августа 2007., као дана подношења тужбе, па до 10. априла 2019. године, када је Врховни суд донио оспорено рјешење. Дакле, релевантни период који ће Уставни суд узети у разматрање је 11 година и седам мјесеци.

У конкретном случају апеланткиња је подношењем тужбе Основном суду покренула поступак ради утврђивања незаконитости отказа уговора о раду и потраживања из радног односа. На основу предоченог, Уставном суду не може се закључити да је предметни случај посебно сложен како у погледу чињеничних, тако и погледу правних питања. При томе, Уставни суд запажа да се у конкретном случају ради о парничном поступку за заштиту права из радног односа, који је по закону хитан (члан 420 Закона о парничном поступку - „Службени гласник Републике Српске“ бр. 58/03,

85/03, 74/05, 63/07, 105/08, 45/09, 49/09 и 61/13) и који је од посебног значаја за апеланткињу.

Анализирајући апеланткињино понашање, Уставни суд запажа да је апеланткиња након подношења тужбе (31. августа 2007. године) четири пута прецизирала тужбени захтјев (3. и 4. марта 2015. године и 24. августа и 17. октобра 2017. године, када је поставила коначни тужбени захтјев којим је тражила враћање на рад, исплату изгубљене плате за спорни период у туженом износу, како је прецизније наведено у образложењу првостепене пресуде), што јесте њено процесно право, али конзумација тог права продужава поступак у којем се оно конзумира.

Оцјењујући поступање редовних судова, Уставни суд запажа да је Основни суд прву одлуку у предметном поступку донио након седам година и седам мјесеци након подношења тужбе, да је Окружни суд након једне године и три мјесеца рјешењем потврдио првостепено рјешење у дијелу у којим је одбачен дио апеланткињине тужбе којим је тражила исплату изгубљених плата, док је у преосталом дијелу рјешење првостепеног суда укинута и предмет враћен на поновно суђење, а Врховни суд након три мјесеца апеланткињину ревизију одбио. Поновни поступак пред Основним судом је трајао око једну годину, поступак пред Окружним судом, такође, око једне године, док је поступак пред Врховним судом по ревизији тужене трајао око три мјесеца (све рачунајући од доношења претходне одлуке). Сумирајући све наведено, тј. оцјењујући трајање поступка у цјелини, Уставни суд закључује да у конкретном предмету који је хитне природе, а који је укупно трајао 11 година и седам мјесеци, одговорност у претежном дијелу за дужину поступка сноси Основни суд пред којим је први поступак по тужби трајао седам година и седам мјесеци. При томе Уставни суд запажа да се Основни суд није изјашњавао на наводе о трајању предметног поступка, већ је само навео да је апеланткиња у конкретном случају поднијела двије тужбе.

Уставни суд подсјећа да, према члану 74 став (1) Правила Уставног суда, у одлуци којом усваја апелацију Уставни суд може одредити накнаду на име нематеријалне штете. Према члану 74 став (2) Правила Уставног суда, ако Уставни суд одреди да је потребно додијелити новчану накнаду, одредиће је на основу праведности, узимајући у обзир стандарде који произилазе из праксе Уставног суда.

С обзиром на одлуку у овом предмету, а имајући у виду пресуде Европског суда за људска права против Босне и Херцеговине и околности конкретног случаја, према члану 74 Правила, односно члану 41 Европске конвенције, Уставни суд сматра да у конкретном случају на име накнаде

нематеријалне штете, због недоношења одлуке у разумном року, апеланткињи треба исплатити износ од 1.000,00 КМ.

Ову накнаду је дужна платити Влада Републике Српске у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке уз обавезу да, након истека овог рока, плати апеланткињи законску затезну камату на евентуално неисплаћени износ или дио износа накнаде одређене овом одлуком. Ова одлука Уставног суда у дијелу који се односи на накнаду нематеријалне штете представља извршну исправу

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП-3017/19 од 17. фебруара 2021. године)

ПРАВО НА ПРИВАТНИ И ПОРОДИЧНИ ЖИВОТ, ДОМ И ПРЕПИСКУ

Објављивање фотографије уз спорни чланак

Нема кршења права из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода када погрешно објављена апеланткињина фотографија уз спорни чланак не представља „мијешање“ у наведено право, односно када се не може закључити да је апеланткиња „жртва“ кршења овог права јер апеланткиња није доказала да јој је настала штета због погрешно објављене фотографије. Као довољна сатисфакција у конкретном случају сматра се јавна исприка тужених, као и исправка грешке у вези с објавом фотографије, коју су тужени објавили одмах по сазнању за тужбу, с обзиром на то да им се апеланткиња ради исправке није обраћала након што је спорни текст објављен.

Из образложења:

Уставни суд запажа да је цитирана пракса Европског суда за људска права слична, али да није одлучујућа у односу на конкретни случај. Наиме, у наведеној пракси је речено да се погрешно објављено име поред фотографије, без икаквих негативних конотација, не може сматрати довољно озбиљним мијешањем у право на поштовање приватног живота подносиоце. Међутим, у конкретном случају је неспорно да постоје одређене „негативне конотације“ јер спорни текст наводи да особа која има апеланткињино име и дјевојачко презиме, уз који је и објављена апеланткињина

на фотографија, врши незаконите радње на основу њеног пријатељства са утицајним људима у власти. Дакле, не може се рећи да нема ништа „негативно“ (никаквог негативног контекста) у спорном чланку који би се могао повезати са апеланткињиним фотографијом.

У вези с тим, Уставни суд запажа да у конкретном случају није било могуће утврђивати истинитост навода из спорног чланка јер се ради о другој особи, нити је апеланткиња током поступка тврдила да се садржај спорног текста односи на њу, али је неспорно да спорни чланак садржи „негативне конотације“, односно наводе који се не могу назвати безазленим из разлога како је наведено. Међутим, Уставни суд запажа да апеланткиња током поступка није доказала да јој је настала штета због тога што је уз спорни чланак наведеног садржаја погрешно објављена њена фотографија. Уставни суд запажа да из образложења оспорене пресуде произлази да због објављене апеланткињине фотографије није дошло до промјене односа у њеној породици или радном мјесту, односно у средини у којој живи и ради, из чега Окружни суд закључује да апеланткиња није претрпјела значајнију штету да се удовољи њеном тужбеном захтјеву. С друге стране, Окружни суд је указао да су тужени објавили извињење јер је грешком објављена апеланткињина фотографија чим су дознали за тужбу с обзиром на то да се апеланткиња није обраћала туженом након објаве спорне фотографије (2015), док је тужбу поднијела 2018. године. Из наведеног је Окружни суд закључио да је (због наведеног пропуста тужених) довољна сатисфакција за апеланткињу јавна исприка тужених, као и исправка грешке због погрешно објављене фотографије.

Уставни суд не уочава произвољност у образложењу Окружног суда да у спорном чланку апеланткињи нису нарушени углед и част, па да би за њу настала штета, коју током поступка није ни доказала, због чега се неће мијешати нити у закључак тог суда у вези с утврђењем да је за апеланткињу довољна сатисфакција објављивање извињења тужених.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП-3266/19 од 3. марта 2021. године)

ПРАВО НА СЛОБОДУ ИЗРАЖАВАЊА

Исплата нематеријалне штете

Дошло је до кршења права апеланткиња на слободу изражавања из члана II/3x) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода када редовни судови у околностима конкретног случаја, обавезивањем апеланткиња на исплату нематеријалне штете, нису постигли правичан баланс између права апеланткиња на слободу изражавања и права тужилаца на заштиту њиховог угледа, односно када реакција редовних судова у околностима конкретног случаја није била пропорционална законитом циљу коме се тежи, односно није била неопходна у демократском друштву.

Из образложења:

Уставни суд не може прихватити образложење редовних судова да апеланткиње нису предузеле довољно напора како би провјериле истинитост тврдњи о тужиоцима, посебно узме ли се у обзир да је првотужени извјештај од 15. јула 2014. године доставио свим медијима, те да се радило о сервисним информацијама, односно о саопштењу за јавност првотуженог као јавног органа и које је пренесено управо на дан када је извјештај достављен апеланткињама. Разлог је што је „вијест роба ограниченог рока трајања и одлагање њеног објављивања, чак и на краћи период, може је лишити цијеле њене вриједности и интересовања“ (види Европски суд за људска права, *Observer и Guardian против Уједињеног Краљевства*, 1991, тачка 60).

Осим тога, Уставни суд запажа да су у разради емисије од 15. јула 2014. године апеланткиње, у наредним емисијама од 16. и 17. јула 2014. године, објавиле изјаве службених лица (начелника Центра јавне безбједности Источно Сарајево и министра унутрашњих послова Републике Српске), те деманти првотужиоца, а које изјаве су дате на околност покренуте истраге против више лица о евентуалном привредном криминалу и приватизационим преварама, међу којима су и тужиоци као вршиоци јавних функција (адвокат и у вријеме пресуђења судија Основног суда). Стога, Уставни суд сматра да су апеланткиње таквим поступањем, супротно ставу редовних судова, предузеле довољно напора како би професионално обавиле дужност информисања јавности о питању од јавног интереса, те да се поступање апеланткиња не може довести у везу са чланом 5 став (2) Закона о

заштити од клевете („Службени гласник Републике Српске“ број 37/01) које би за собом повукло њихову одговорност

Четврто питање којим ће се Уставни суд бавити (имајући у виду установљене критеријуме Европског суда за људска права детаљније наведене у тачки 47) јесте претходно понашање лица о којима је било ријеч у спорном изражавању, узимајући у обзир последице које је на њих имало спорно изражавање. У вези с тим, Уставни суд запажа, што произлази из образложења оспорених пресуда, да се првотужилац дуги низ година бави адвокатском дјелатношћу, те да је, између осталог, био пуномоћник више предузећа из Фоче (између осталих и предузећа Техноком, чија је приватизације била предмет истраге), док је друготужитељица била судија Основног суда у Фочи. Уважавајући могућност да се у конкретном случају радило о потреби да се информише јавност о покренутој истрази против више лица о евентуалном привредном криминалу и приватизационим преварама, међу којима су и тужиоци као вршиоци јавних функција (адвокат и у вријеме пресуђења судија Основног суда), Уставни суд запажа да из образложења оспорених пресуда не произлази да су за тужиоце наступиле теже последице што се тиче обављања посла којим су се бавили.

Имајући у виду све изнесено, Уставни суд запажа да из образложења оспорених пресуда произлази да тужиоци нису доказали да је објављивање њихових имена у спорном извјештају првотуженог довело до конкретних последица у њиховом приватном животу.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП-3212/19 од 16. марта 2021. године)

ПРАВО НА ИМОВИНУ

Власништво над јавним површинама

У специфичним околностима конкретног случаја постоји повреда права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода када у околностима конкретног случаја мијешање у апелантово право на имовину, иако законито и услужби легитимног циља, за апеланта резултира претјераним теретом који се не може оправдати легитимним циљем у чијој је служби, посебно имајући у виду чињеницу да је одбијен апелантов тужбени захтјев којим је тра-

жио накнаду за јавне површине које су и даље у његовом власништву, а предате су туженом на управљање.

Из образложења:

Уставни суд запажа да су редовни судови, у образложењима својих одлука сагласни уставу да је неоснован тужбени захтјев апеланта из разлога што се апелант (на основу коначних и правоснажних аката туженог – урбанистичке и грађевинске дозволе) обавезао да на земљишту које је његово власништво изгради јавне површине (саобраћајнице, паркинг просторе, тротоаре, зелене површине), које је предао туженом на управљање док је за узврат тужени умањео апеланту накнаду за уређење градског грађевинског земљишта. Дакле, како је то утврђено у предметном поступку, апелант је и даље власник предметних некретнина на којима је изградио јавне површине (између осталог и саобраћајницу), док су оне у фактичкој власти туженог коме су предате на управљање и који је одбио апелантов приједлог да предметне некретнине откупи (док из навода апелације произилази да апелант за предметне некретнине уредно плаћа порез и ако на њима нема никакве фактичке власти, осим уписа у земљишним књигама).

Уставни суд примјећује да у оспореним одлукама редовних судова, приликом одлучивања о апелантовом тужбеном захтјеву, недостају образложења у погледу битних питања. С тим у вези, Уставни суд примјећује да је првостепени суд приликом одлучивања о тужбеном захтјеву, као и приговору застаре (који је истакао тужени), закључио да се у конкретном случају ради о фактичкој експропријацији и да је неоснован истакнути приговор. Међутим, у наставку поступка другостепени и Врховни суд су заузели став да у конкретном случају није ријеч о фактичкој експропријацији, али ничим нису образложили питање застаре. Поред тога, приликом оцјене појединих доказа – налаза и мишљења вјештака недостаје образложење да ли је њихов задатак био да утврде вриједност изграђене јавне површине-инфраструктуре и доведе је у везу са износом за који је умањена накнада утврђена апеланту, односно да ли су судови утврђене износе требали имати у виду приликом одлучивања да ли је пропорционално мијешање у имовину апеланта. Разлог је што је апелант заправо, како произилази из образложења оспорених пресуда, само формални власник предметне имовине (између осталог и јавне саобраћајнице) за коју како тврди плаћа порез. Међутим, произилази да заправо стварну власт на предметној некретнини има тужени којем су оне предате на управљање.

С обзиром на то, у околностима конкретног случаја се поставља питање да ли су судови својим закључцима да је апелант потраживања из

тужбеног захтјева требао да ријешити закључивањем уговора са туженим (који то одбија), односно да то ријешити у поступку издавања урбанистичке и грађевинске дозволе, на апеланта ставили претјеран терет. Уставни суд не може да не примијети да је релевантним одредбама Закона о уређењу простора и грађењу Републике Српске дефинисано шта представља јавну инфраструктуру, шта комуналну јавну инфраструктуру која је инфраструктура јединица локалне самоуправе, затим шта представља јавне површине (доступне већем броју корисника). Уз то, редовни судови су занемарили околност да јетужени јединица локалне самоуправе (Град Бањалука), те дакле има статус јавна власти која је у обавези да својим грађанима обезбиједи адекватне урбане и инфраструктурне објекте у функцији осигуравања свакодневних потребањених грађана. Наиме, у датим околностима, без обзира што је апелант пристао на све услове приликом издавања урбанистичке и грађевинске дозволе (да изгради јавне површине и да их преда на управљање туженом који му је за узврат умањено накнаду за уређење градског грађевинског земљишта), дошло је до ситуације да је апелант и даље власник јавних површина које је предао на управљање туженом и за које плаћа порез, док тужени одбија да са апелантом закључи уговор као што је то учинио са другим власницима-инвеститорима на сусједним парцелама, о чему редовни судови такође нису дали јасно образложење у својим пресудама.

У таквим се околностима прво се поставља питање зашто је апелант другачије третиран у односу на друга лица у сличној ситуацији. Наиме, околност да је тужени са другим лицима закључио уговоре, сама по себи, не може бити оправдање за различит третман апеланта јер се управо поставља питање зашто тужени и са апелантом није онда закључио такав уговор, односно зашто га је, као орган јавне власти, другачије третирао у односу на друга лица. Стога Врховни суд Републике Српске, управо полазећи од околности да је тужени орган јавне власти, није своје одлучење могао правдати ставом да је ствар слободне воље туженог хоће ли са неким инвеститором закључити уговор о купопродаји парцела на којима је изграђена инфраструктура.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП-3313/19 од 5. маја 2021. године)

ОПШТА ЗАБРАНА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Изборно право

Није повријеђено право из члана I/2 Устава БиХ и члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода у вези с пасивним бирачким правом из члана 1.5 став 2 и члана 13.7 Изборног закона у вези са чланом 4.4 Изборног закона када је апелантици било омогућено да се, у складу са чланом 4.4 Изборног закона, пријави да учествује на изборима за начелника Општине Сребреница и Скупштину општине Сребреница, при чему се у погледу рокова и начина гласања водило рачуна и о изузетно отежаном или прекинутом поштанском саобраћају узрокованом епидемијом вируса COVID-19 и када је апелантици омогућена заштита изборног права путем Изборне комисије и Апелационог одјељења Суда БиХ сходно члану 6.1 Изборног закона.

Из образложења:

Уставни суд запажа да су постојећа рјешења о праву гласања путем поште, те начини процедуре гласања путем поште формулисани на неутралан начин који се примјењује према свим држављанима БиХ који имају бирачко право и који су у иностранству. Наведени прописи јавно су објављени и доступни тако да сваки држављанин БиХ у иностранству који има бирачко право може ускладити своје понашање и предузети радње које се од њега траже – да би то право признато законом и остварио. У том смислу не може се закључити да наведена правила успостављају разликовање или да, на било који начин, фаворизирају било којег држављанина БиХ који има бирачко право и који се налази у иностранству по било којем од забрањених основа дискриминације. Узимајући у обзир наведено, Уставни суд закључује да гласачи који гласају из иностранства нису стављени у неповољнији положај у односу на гласаче који гласају из БиХ, имајући у виду и околности отежаног саобраћаја због пандемије вируса, како је прописано чланом 31 Правилника о провођењу избора у БиХ („Службени гласник БиХ“ бр. 29/18, 62/18, 69/18, 25/20, 25/20, 38/20, 63/20, 70/20, 70/20, 72/20 и 72/20).

У односу на апелантицине наводе да је цјелокупан процес слања гласачких листића у иностранство драстично каснио, што је довело до тога да су бројне гласачке листиће гласачи примали тек након дана одржавања избора, док неки гласачки листићи нису чак ни упућени изван БиХ до дана одржавања избора, Уставни суд запажа да из одговора Централне изборне

комисије БиХ и акта ЈП „БХ Пошта“ од 27. новембра 2020. године, који је апелантица приложила као доказ уз жалбу упућену апелационом вијећу Суда БиХ и доставила Уставном суду, произлази да је први контингент пошилики из ЦИК-а предат 15. октобра 2020. године и исти дан отпремљен, а последњи контингент пошилики ЦИК је предао 5. новембра 2020. године и ЈП „БХ Пошта“ отпремило 6. новембра 2020. године. Такође, ЦИК је у одговору истакао да је гласачки материјал бирачима који гласају изван БиХ отпреман сукцесивно, посебно водећи рачуна да се гласачки материјал за најудаљеније дестинације отпрема први, док је на крају отпреман гласачки материјал за бираче који су регистрирани да гласају из сусједних држава. Уставни суд, такође, запажа да је ЦИК у одговору истакао да су за мањи број бирача у току били жалбени поступци, на чији је исход ЦИК морао чекати, као и провјере пријављених злоупотреба приликом којих је, с циљем њиховог спречавања, тражено да бирачи доставе доказе о пребивалишту изван БиХ како би били регистровани за гласање изван БиХ, због чега тим категоријама бирача гласачки материјал није ни могао бити достављен прије окончања наведених поступака.

У односу на наводе о повреди члана I/2 Устава БиХ, Уставни суд подсјећа да је у својој досадашњој пракси члан I/2 Устава БиХ тумачио тако да садржи принцип владавине права. Принцип владавине права није ограничен само на формално поштовање уставности и законитости, већ захтијева да сви правни акти (закони, прописи и сл.) имају одређен садржај, односно квалитет примјерен демократском систему, тако да служе заштити људских права и слобода у односима грађана и тијела јавне власти у оквиру демократског политичког система. У вези с тим, Уставни суд подсјећа да стандард квалитета закона тражи да правна норма буде доступна лицима на која се примјењује и да буде за њих предвидљива, то јест довољно прецизна да они могу стварно и конкретно знати своја права и обавезе до степена који је разуман у датим околностима, како би се према њима могли понашати (види Одлука о допустивости и меритуму број АП-209/20 од 6. маја 2020. године, тачка 35).

Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да су и наводи о повреди члана I/2 Устава БиХ („Босна и Херцеговина је демократска држава која функционише у складу са законом и на основу слободних и демократских избора“) неосновани.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП-542/21 од 7. априла 2021. године)